

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

MICHAEL GEORGE FRANCIS VENTRIS

(12 'Ιουλίου 1922 — 6 Σεπτεμβρίου 1956)

Ἄδóκητον καὶ λίαν ἐπώδυνον πλῆγμα ὑπέστη ἡ καθόλου φιλολογικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη μὲ τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἤδη ἀνὰ τὴν Ὑφήλιον γνωστοῦ παρὰ τὴν νεαρὰν αὐτοῦ ἡλικίαν Ἕλλησι μὲν ἐπιστήμονος Μιχαὴλ Βέντρις, ἐπελθόντος τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1956 ἐν Ἀγγλίᾳ κατόπιν αὐτοκινητιστικοῦ δυστυχήματος καί, ὡς εἰκός, μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συγκίνησις τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου διὰ τὴν φοβερὰν ἀπώλειαν. Πάντες ἐγνώριζον ὅτι ὁ ἔκλιπών εἰς τὸ σύντομον διάστημα τῆς ζωῆς του ἔδωσεν ἐξόχως πολλὰ καὶ ὅτι παρ' αὐτοῦ ἀνεμένοντο ἀπείρως περισσότερα διὰ τὸ μέλλον. Ποία βάσκανος μοῖρα ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμήν οὗτος ἔλυνε ἐπιτυχῶς τὸ ἀίνιγμα τῆς μυστηριώδους Σφιγγὸς καὶ ἤνοιγε τὸν δρόμον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν κρητομυκηναϊκῶν πινακίδων γραφῆς; Διότι κατὰ γενικὴν ἀναγνώρισιν ὁ μεγαλοφυῆς ἐρασιτέχνης εἰς τὴν φιλολογοῦσαν ἀρχαιολογίαν—ἦτο ἀρχιτέκτων τὸ ἐπάγγελμα—ἐπέτυχεν ὅ,τι ἄλλοι εἰδικοί καὶ ἑξαιρέτως μοχθήσαντες ματαίως ἐζήτησαν νὰ ἐπιτύχουν: ἐπροχώρησε λίαν σημαντικῶς εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀποκρυπτογραφήσεως τῆς κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς, ἀκολουθήσας μέθοδον ἀπολύτως θετικὴν καὶ εἰς ἄκρον ἐπιστημονικὴν. Καὶ οἱ εἰσέτι ἀμφιβάλλοντες ἐπὶ τοῦ τελικοῦ ἐπιτεύματος ἀναγνωρίζουν ὅτι ὁ Β. ὑπῆρξεν ὁ μεθοδικώτερον χρησιμοποιοῦν τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ φέρουν πρὸς τὴν λύσιν τοῦ δυσχερεστάτου προβλήματος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀνεμένετο ἡ διαφώτισις τῆς εὐρωπαϊκῆς προϊστορίας.

Ὁ Μιχαὴλ Βέντρις ἐγεννήθη τὸ 1922 καὶ ἀνετράφη ἐν Stowe τῆς Ἀγγλίας. Ἐξεδήλωσε καταπληκτικὸν καὶ ὄλως πρῶιμον ἐνδιαφέρον

Michael G. F. Ventris

διὰ τὰς ὀλίγον γνωστάς γλώσσας καὶ τὰς μυστηριώδεις γραφάς, ἐνῶ ἦτο μόλις 10 ἐτῶν καὶ ἐφοίτα εἰς σχολεῖον τῆς Gsstadt ἐν Ἑλβετία. Ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἰδιαιτέραν αἰσθησὶν ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν μία διάλεξις τοῦ Ἀρθούρου Ἐβανς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς μινωικῆς γραφῆς. Ἐκτοτε δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν ἀπασχολῇ ἡ λύσις τοῦ προβλήματος τούτου, καὶ τὸ 1940, εἰς ἡλικίαν 18 μόλις ἐτῶν, ἐδημοσίευσεν τὴν πρώτην του ἐργασίαν: «*Εἰσαγωγή εἰς τὴν μινωικὴν γλῶσσαν*», εἰς τὸ περιοδικὸν «*American Journal of Archaeology*». Εἰς τὸ δημοσίευσμά του τοῦτο γίνεται ἔμφανής ἡ διαύγεια τοῦ πνεύματός του καὶ ἡ ἱκανότης του νὰ διαπραγματευθῇ ἐν δύσκολον θέμα με μεθοδικότητα καὶ σαφήνεια. Ὅμως ἡ ἄποψις τὴν ὁποίαν ὑπεστήριξε τότε ἦτο ὅτι ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία ἐκρύπτετο εἰς τὰ κείμενα τῶν πηλίνων πινακίδων τῆς Κνωσοῦ τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Β ἦτο συγγενὴς πρὸς τὴν Ἑτρουσκικὴν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἤρχισε νὰ σπουδάζῃ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπίσης ἠσθάνετο ἰσχυρὰν ἔλξιν. Ὁ πόλεμος ἤλθε νὰ διακόψῃ τὰς ἀπασχολήσεις ταύτας. Ὑπηρέτησε λίαν εὐδοκίμως εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀεροπορίαν (R.A.F.) ὡς πλοηγὸς καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς στρατιωτικῆς του ὑπηρεσίας κατετοπίσθη εἰς τὰς μεθόδους ἀποκρυπτογραφήσεως τῶν κρυπτογραφημάτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἠπῆρξε πολῦτιμον βοήθημα εἰς τὰς περαιτέρω ἐρεῦνας του. Μὲ τὴν λῆξιν τοῦ πολέμου κατέστη δυνατὸν νὰ συνεχίσῃ τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Architectural Association τοῦ Λονδίνου, ἔλαβε δὲ τὸ δίπλωμα τοῦ ἀρχιτέκτονος τὸ 1948 με ἔξαιρητικὰς διακρίσεις. Ἐν τῷ μεταξὺ εὐρίσκετο εἰς ἐπικοινωνίαν με διαφόρους ἐπιστήμονας ἀσχολουμένους με τὸ πρόβλημα τῆς μινωικῆς γραφῆς, ἀντήλλασε μετ' αὐτῶν σκέψεις καὶ τοὺς ἐτήριος ἐνημέρους ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐρευνῶν. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1950 ἐδημοσίευσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ συστηματικὴν μελέτην περὶ τῶν γλωσσῶν τοῦ μινωικοῦ καὶ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἔνθα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἡμίσεος αἰῶνος ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς πρώτης μινωικῆς πινακίδος, ἔδιδε πλήρη εἰκόνα τοῦ ὅλου προβλήματος, παραθέτων τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ ἐξέχοντας ἐρευνητὰς καὶ τὰς ἰδίας αὐτοῦ γνώμας. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἀποκτήσει πολὺ καλὴν φήμην ὡς ἀρχιτέκτων καὶ ἦτο φανερόν ὅτι λαμπρὸν στάδιον ἐξελίξεως ἠνοιγετο πρὸ αὐτοῦ. Ὁκοδόμησε καὶ διεκόσμησε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ οἰκίαν, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς συζύγου του.

Ἠκολούθησε μία σειρὰ πολυγραφημένων «σημειωμάτων ἐργασίας» (work - notes), τὰ ὁποῖα συνέταξεν ὁ ἴδιος καὶ τὰ ἐκυκλοφόρησεν εἰς στενὸν κύκλον ἐπιστημόνων, ἀπασχολουμένων με τὸ αὐτὸ πρόβλημα καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἀνελύοντο πολλὰ ἐκ τῶν κειμένων τῶν πινακίδων, μάλιστα τῆς Πύλου, αἵτινες ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον γίνει προσιταὶ διὰ τῆς προ-

καταρχτικῆς των δημοσιεύσεως ὑπὸ τοῦ Emmett Bennett. Αἱ πινακίδες αὗται εἶχον ἀνακαλυφθῆ ἤδη πρὸ τοῦ πολέμου ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Νέστορος εἰς Πύλον (Ἄνω Ἐγκλιανόν) ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Κουρουγιώτη καὶ τοῦ Καρόλου Μπλέγκεν. Τὸ μέγα τοῦτο ἀρχεῖον ἐγένετο οὕτω ἀντικείμενον μελέτης προτοῦ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ τελικὴ δημοσίευσις τοῦ ἀρχείου τῶν πινακίδων τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Β ἐκ Κνωσοῦ, τὸ ὅποιον παρέμεινεν ἐπὶ μακρότατον χρόνον ἀδημοσίευτον, διότι ὁ Ἔβανς ἠλπίζε πάντοτε ὅτι θὰ ἐπιτύχη τὴν ἀποκρυπτογράφειάν του. Βραδύτερον αἱ μικραὶ αὗται μελέται τοῦ V. συνεκεντρώθησαν εἰς ἓν βιβλίον 150 πυκνογραμμένων σελίδων: «*Προκαταρχτικὴ ἀνάλυσις τῶν μυκηναϊκῶν ἀρχείων τῆς γραμμικῆς Β γραφῆς ἐκ Πύλου*». Ἐνταῦθα παρακολουθεῖ τις τὴν πορείαν τῶν σκέψεών του, ἡ ὁποία τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν μεγάλην του ἀνακάλυψιν. Ἡ συνεργασία μετὰ τῶν Chadwick, Björk καὶ Furumark ἀπέβη δι' αὐτὸν πολύτιμος. Ὁ πρῶτος τὸν ἐβοήθησε μὲ τὴν ἀναλυτικὴν γνώσιν του τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τὴν λύσιν ὅτι τὰ κείμενα τῶν πινακίδων τούτων ἔκρυπτον πιθανῶς ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐπρόβαλλε τὸ πρῶτον διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 20 σημειώματός του τοῦ Ἰουνίου 1952. Εἰς εὐρύτερον κοινὸν ἀνεκοινοῦτο ραδιοφωνικῶς μετ' ὀλίγον ὅτι ἀνεγνωρίσθησαν ἑλληνικαὶ λέξεις εἰς τὰ κείμενα τῆς γραμμικῆς Β γραφῆς. Ἐπιστολαὶ πρὸς φίλους καὶ συναδέλφους του ἐπεβεβαίουν τὸ ἐπίτευγμα. Ἄλλ' ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἔλαβεν ἐπισήμως γνώσιν τῆς μεγάλης ἀνακαλύψεως διὰ τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὸ «*Journal of Hellenic Studies*» κατὰ τὰς ἄρχας τοῦ 1953 ἀναλυτικῆς ἀνακοινώσεώς του ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ John Chadwick, καθηγητοῦ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Καίμπριτζ: «*Προφανεῖς ἐνδείξεις ἑλληνικῆς διαλέκτου εἰς τὰ μυκηναϊκὰ ἀρχεῖα*». Οἱ συγγραφεῖς μὲ μεγάλην μετριοφροσύνην, ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικὴν εὐθυκρισίαν, ἐχαρκτήρισαν τὴν προσπάθειάν των ὡς «*πειραματικὴν*» καὶ ἀπέναντι τόσων ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων, αἵτινες ἠκολούθησαν τὴν δημοσίευσιν ἐκείνοι ὑπῆρξαν ἀπολύτως μετριοπαθεῖς καὶ νηφάλιοι. Συνεζήτησαν μὲ ψυχραιμίαν μὲ τοὺς ὀλίγους, οἵτινες, πρὸ τῶν μεγάλων δυσχερειῶν τοῦ προβλήματος καὶ τῶν αἰνιγμάτων τὰ ὅποια ἐπρόβαλλον μὲ τὴν φωνητικὴν ἀπόδοσιν τῶν κειμένων τῶν πινακίδων παρέμενον ὀλίγον ἢ πολὺ σκεπτικοί. Ὁ γράφων τὸ παρόν, ὅστις δι' ἄρθρου του δημοσιευθέντος εἰς τὰ «*Κρητικὰ Χρονικά*» (τόμ. Η', 1953) εἶχεν ἐπιστήσει τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἐπὶ των μεγάλων δυσχερειῶν, αἵτινες προέκυπτον περὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν κειμένων, ἀνεγνώρισεν, εἰς τὴν συζήτησιν τὴν ὁποίαν ἔσχε μετὰ τοῦ ἐκλιπόντος, ὅτι κατεῖχεν οὕτως πάσας τὰς ἱκανότητας ἐκείνας, αἵτινες παρεῖχον ἀσφαλῆ ἐγγύησιν μιᾶς ὀλοκληρωτικῆς ἐπιτυχίας. Ἐ

πηκολούθησαν ώρισμένοι άναγνώσεις πινακίδων (όπως τής τών τριπόδων, δημοσιευθείσης ύπό Blegen, τής τών Ίπων, πώλων, όνων, όλοκληρωθείσης ύπό τοῦ Chadwick, τών θρόνων και θρηνύων, τών ποικίλων βοτανών, τοῦ έλαιού κ.ά.), αίτινες εφείνοντο νά έπιβεβαιούνη την όρθότητα τής μεθόδου. 'Ο V., μόνος ή με συνεργασίαν τοῦ Chadwick, έδημοσίευσε και νέα άρθρα εις τὰ περιοδικά «Antiquity», «Archaeology», «Eranos» και «Minos», άτινα συνεπλήρωνον τὰ δημοσιευθέντα κείμενα πινακίδων ή παρεΐχον νέα, ώς επίσης τόν βιβλιογραφικόν πίνακα δια τὸ Colloquium, τὸ όποιον έγένητο τὸ Πάσχα τοῦ 1956 εις Παρισίους, και εις τὸ όποιον έλαβεν ήγετικόν μέρος. Είργασθη εις τήν άναθεώρησιν τών μεταγραφῶν τών πινακίδων εις τὰ Μουσεΐα Ἀθηνῶν και Ἡρακλείου και έδημοσίευσε τὰ άποτελέσματα τής τελευταίας. Κατά τὸ 1955 συνέγραψε μετά τοῦ Chadwick τὰ Documents, συγκεφαλαιῶν τὰς άσφαλεστέρας άναγνώσεις τριακοσίων πινακίδων.

Ὡς ήτο φυσικόν, πλήθος τιμῶν έπεσωρεύθη εις αὐτὸν με τήν άναγώρισιν τοῦ μεγάλου του έργου. Ἐτιμήθη με τὸ παράσημον τής Βρεταννικῆς Αὐτοκρατορίας και έγένητο έπίτιμος έταΐρος τοῦ University College τοῦ Λονδίνου και έπίτιμος διδάτωρ φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τής Uppsala, άλλ' αΐ τιμαὶ αὐταὶ κατ' οὐδέν ήλάττωσαν τήν μετριοφροσύνην και άπλότητά του. Ἀντιθέτως επήύξησε τήν ενεργητικότητά του ή συναίσθησις ότι ή επιστήμη πάρα πολλά άνέμενε παρ' αὐτοῦ.

Αΐ επιτυχίαι και ή έπίδοσις εις τὸ πεδίον τής άναγνώσεως τής μινωικῆς γραφῆς δέν άπέσπασαν τοῦτον άπὸ τὸ κύριον αὐτοῦ λειτουργήμα ώς άρχιτέκτονος. Τὸ θέρος τοῦ 1954 και 1955 άνέλαβε μετά τής συζύγου του υπηρεσίαν επιβλέψεως και σχεδιάσεως τών άνασκαφικῶν έργων τής Ἀγγικῆς Ἀρχαιολογ. Σχολῆς εις τὸ Ἐμποριὸ τής Χίου και εκεὶ άπέδειξεν ότι ὅ,τι άνελάμβανε τὸ ξετέλει με πλήρη ακρίβειαν και με μοναδικήν Ικανότητα. Οΐ συνάδελφοὶ του άρχιτέκτονες προσεδόκουν έξύχως πολλά παρ' αὐτοῦ. Ἐν Κρήτῃ άνεμένετο ότι θά άνελάμβανε τήν συμπλήρωσιν τοῦ μεγάλου σχεδίου τοῦ Ἀνακτόρου τής Κνωσοῦ. Τὸ 1956 έλαβεν ειδικήν έντολήν παρὰ τής Architects' Journal δι' έρευναν επί τής διασπορᾶς πληροφοριακοῦ υλικοῦ τών άρχιτεκτόνων.

Ὁ θάνατός του έβύθησεν εις βαρὺ πένθος τήν οικογένειάν του—τήν έξαίτερον σύντροφον τοῦ βίου του και τὰ δύο μικρὰ τέκνα—έπληξε καιρίως τήν χώραν του και τοὺς συναδέλφους του, έθλιψε μεγάλως τοὺς άπειραριθμους φίλους του. Οΐ έλληνες συνάδελφοι συμμερίζονται τὸ γενικόν πένθος και αισθάνονται ότι τὸ πλήγμα δέν εΐναι όλιγώτερον βαρὺ δι' αὐτοὺς. Τὸ έργον τοῦ Μιχαήλ Βένιρις ήλθε νά φωτίση τὰς πρώτας σελίδας τής Ἱστορίας τών Ἑλλήνων, τής Ἱστορίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πολιτισμοῦ. Ἄς εΐναι ή μνήμη αὐτοῦ αἰωνία. Ν. ΠΛΑΤΩΝ

Τυπογραφικὸ έργαστήριον Ἀ. Γ. Καλοκαιρινοῦ, Ἡράκλειον Κρήτης Ἀρ. 45—1956